

FLAGA

BIULETYN POLSKIEGO TOWARZYSTWA WEKSYLOLOGICZNEGO

- **IV Konferencja IHW o Heraldyce i Weksylologii**
- **Powstanie kompleksu flag miast i regionów współczesnej Białorusi**
- **Symbole Baliwatu Guernsey**

Od Redakcji

Dziewiętnasty numer biuletynu poświęcony jest IV Konferencji Instytutu Heraldyczno-Weksylologicznego o Heraldyce i Weksylologii, który odbył się w Cieszynie w dniach 6-8 września br. Prezentujemy artykuł Andrzeja Beblowskiego i Krzysztofa Jasińskiego opisujący przebieg Konferencji oraz dwa referaty wygłoszone w Cieszynie: Mariny Jelinskiej Powstanie kompleksu flag miast i regionów współczesnej Białorusi i Romana Klimeša Symbole Baliwatu Guernsey. Różnorodność flag współczesnej Białorusi zachęciła Krzysztofa Jasińskiego do ich pełnej prezentacji w biuletynie i tak powstał artykuł Flagi Białorusi zamieszczony w tym numerze.

Niestety 18 września dotarła do nas bardzo smutna informacja o śmierci naszego Kolegi Remigiusza Bociana. Andrzej Beblowski napisał o Nim krótkie wspomnienie.

Cały czas zachęcamy do odwiedzania naszego profilu na Facebooku: <https://www.facebook.com/PolskieTowarzystwoWeksylologiczne/?fref=ts>

Zapraszamy do lektury bieżącego numeru.

The nineteenth issue of the bulletin is dedicated to the 4th Conference of the Heraldic-Vexillological Institute on Heraldism and Vexillology, which took place in Cieszyn from 6th to 8th September 2018. We are proud to present an article by Andrzej Beblowski and Krzysztof Jasiński describing the program of the Conference and two presentations delivered in Cieszyn: Marina Jelinska's The creation of a complex of flags of cities and regions of contemporary Belarus and Roman Klimes's Symbols of Bailiwick of Guernsey. The variety of flags in modern Belarus encouraged Krzysztof Jasiński to present them all in the bulletin, and thus the article the Flag of Belarus appears in this issue.

Unfortunately, on September 18, we received very sad news about the passing of our colleague Remigiusz Bocian. Andrzej Beblowski wrote a short reminiscence about his life.

All the time, we encourage you to visit our Facebook profile: <https://www.facebook.com/PolskieTowarzystwoWeksylologiczne/?fref=ts>

We wish you a nice reading.
Krzysztof Jasiński

Na pierwszej stronie: Fragment Rynku w Cieszynie i flagi państw uczestników IV Konferencji IHW o Heraldyce i Weksylologii. Jest to zaczerpnięty z informatora o konferencji fragment jego pierwszej strony. Zdjęcie ze strony zbyrek.flog.pl.

Na ostatniej stronie: Dla porównania, skan całej pierwszej strony informatora o konferencji.

IN MEMORIAM

Remigiusz Bocian (1938 – 2018)

Dnia 18 września 2018 r. zmarł Remigiusz Bocian. Jego droga życiowa zaczęła się w Zelowie, słynnym z różnorodności etnicznej i religijnej, w przededniu drugiej wojny światowej dnia 24 lipca 1938 roku. Nauki początkowe zdobywał w Zelowie i Łasku, a następnie w Oleśnicy, gdzie otrzymał maturę. W roku 1956 wstąpił na Uniwersytet Warszawski zamierzając studiować sinologię, lecz wskutek perswazji władz uczelni studiował slawistykę ze specjalnością języka serbo – chorwackiego i czeskiego. W czasie studiów poznał, studiując archeologię Martę. Pobrali się i przeżyli ze sobą ponad 50 lat.

Po studiach, w latach 1972 – 1976, zatrudniony został w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, gdzie pełnił różne funkcje, aż do konsula włącznie, i w tym okresie zwiedził całą południową słowiańszczyznę. Dzięki swej pracy w dyplomacji, od lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku, dał się poznać jako znawca symboliki narodowej polskiej, jak również krajów europejskich; a zwłaszcza słowiańskich. Z bezpośredniej pracy na placówkach przeniesiono go do Komitetu Obrońców Pokoju w Warszawie. Po przemianach w kraju zatrudnił się w Agencji Produkcji Filmowej, gdzie jego wiedza weksylologiczna, a także znajomość protokołu dyplomatycznego i obyczajów, a przede wszystkim języków, była pożądana. Tam pracując ułożył i wydał polsko – czeski słownik terminów branżowych dla potrzeb kinematografii i produkcji filmowej.

Jego zainteresowanie flagami i herbami zrodziło się początkowo, ze sporządzonej przez niego kolekcji znaczków pocztowych, a herbów miejskich z kolekcji metalowych znaczków herbowych. Następnie obserwacja protokołu dyplomatycznego i zwyczajów międzynarodowego sprawiła, że zaczął gromadzić literaturę przedmiotu. Swą wiedzę dzielił się początkowo na małych spotkaniach w gronie weksylologów, znajomych Jana Millera, i był jed-

nym z założycieli Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego. Interesujące były, opowiadane na zebraniach, jego informacje i ciekawostki, z czasów pracy zagranicą.

Remigiusz Bocian był aktywnym członkiem Towarzystwa. Nie opuszczał zebrań, a jedno Walne Zgromadzenie, zorganizował w ekskluzywnym lokalu na Starym Mieście, gdzie wówczas pracował, i gdzie mieściła się redakcja miesięcznika *Widnokreśi*, z którą współpracował. W tymże miesięczniku, w roku 1983 opublikował serię dwunastu artykułów dotyczących symboliki krajów i międzynarodowych organizacji politycznych tamtego okresu. Remigiusz Bocian publikował także w naszym biuletynie *Flaga*.

Dodajmy, że był także kolekcjonerem i miłośnikiem minerałów. A także uznanym znawcą tej dyscypliny. Dla potrzeb poszukiwaczy minerałów, napisał i wydał trzy broszury i trzy słowniki.

Wiadomość o jego nagłym zgonie poruszyła nas bardzo, gdyż do końca zajmował się sprawami naszej dziedziny i naszego Towarzystwa. Trzy dni wcześniej był na spotkaniu, na którym wypożyczył czeskie biuletyny weksylologiczne, w celu zreferowania ich treści na październikowym zebraniu.

W uroczystościach pogrzebowych, 25 września wzięło udział sześcioro członków naszego Towarzystwa. Pochowany został na Cmentarzu Służewieckim Nowym (cmentarz przy ul. Wałbrzyskiej, kw. NC prawa, L. 46, gr. 49), w grobie swego tragicznie zmarłego syna, absolwenta Politechniki Warszawskiej.

Będzie nam Remigiusza bardzo brakowało.

Andrzej Beblowski

Remigiusz Bocian (1938 – 2018)

On 18 September 2018, Remigiusz Bocian passed. His life path began in Zelow, famous for its ethnic and religious diversity, on the eve of the Second World War on July 24, 1938. He completed his initial studies in Zelow and Lask, and then in Olesnica, where he obtained a high school diploma. In 1956 he joined the University of Warsaw intending to study sinology, but as a result of the persuasion of the university authorities, he studied Slavic studies with a specialization in Serbo - Croatian and Czech. During his studies, he met Marta, who studied archeology. They got married and lived together for over 50 years.

After his studies, in the years 1972-1976, he was employed at the Ministry of Foreign Affairs, where he held various functions, up to and including the consul, and during this period he visited the entire southern Slavic region. Thanks to his diplomatic work, from the 1970s, he became known as an expert on Polish national symbolism as well as European, especially Slavic. From direct work at the institutions, he was transferred to the Defenders of

Peace Committee in Warsaw. After transformations in the country, he was employed at the Film Production Agency, where his vexillology knowledge as well as the knowledge of the diplomatic protocol, custom and, most of all, languages were desirable. Working there, he composed and published a Polish - Czech dictionary of industry terms needed for cinematography and film production.

His interest in flags and coats of arms originated initially from the collection of stamps he acquired and for municipal coats of arms from the collection of coat of arm metal badges. Later, the observation of the diplomatic protocol and international custom made him start collecting literature on the subject. He initially shared his knowledge at small meetings with voters, Jan Miller's acquaintances, and was one of the founders of the Polish Vexillological Association. His stories and curiosities from his work abroad, unveiled during the meetings, were very interesting.

Remigiusz Bocian was an active member of the Association. He always attended the meetings and organized one General Assembly at an exclusive location in the Old Town, where he worked at that time and where he was the editor of the *Widnokregi* monthly, with whom he collaborated. In this magazine, in 1983, he published a series of twelve articles on symbolism of countries and international political organizations of that period. Remigiusz Bocian also published in our bulletin - *Flaga*.

Moreover, he was also a collector and a lover of minerals. He was also a widely-recognized expert in this subject. For the needs of mineral seekers, he wrote and published three brochures and three dictionaries.

The news of his sudden passing touched us very much, since he dealt with the affairs of our field and our Association until the end. Three days earlier he was at a meeting where he borrowed Czech vexillology bulletins in order to report their content at the October meeting.

Six members of our Society took part in the funeral ceremony on September 25. He was buried at the New Sluzewiec Cemetery at Walbrzyska Street, in the grave of his tragically deceased son, a graduate of the Warsaw Technical University.

Remigiusz will forever be in our thoughts.

Andrzej Beblowski

IV Konferencja IHW o Heraldyce i Weksylologii

W dniach od 6 do 9 września w Cieszynie odbyła się IV Konferencja Instytutu Heraldyczno-Weksylologicznego o Heraldyce i Weksylologii. Udział wzięli uczestnicy z 10 państw: Białorusi, Czech, Finlandii, Gruzji, Macedonii, Niemiec, Słowacji, Wielkiej Brytanii i Polski.

Po przywitaniu przez Alfreda Znamierowskiego uczestników konferencji jako pierwszy swój referat „Herby i flagi miast będących wianem królowych Czech” wygłosił Petr Exner z Czech. Następnie Attila Istvan Szekeres z Rumunii zaprezentował „Zmiany herbów miejskich na terenie Seklerszczyzny po unii Siedmiogrodu z Rumunią”. Kolejnym punktem konferencji była „Prezentacja dobrej flagi dla Polski i świata” przez Zbigniewa Kordulę, Krzysztofa Guzka, Marka Kwietnia i Krzysztofa Jasieńskiego.

Marek Kwiecień prezentuje flagę Słowacji

Po krótkiej przerwie rozpoczęła się druga sesja od referatu Włodzimierza Chorążkiego „Flaga Krakowa i flaga maryjna”. Elżbieta Bimler-Mackiewicz przedstawiła referat „Orzeł Biały na sztandarach ze zbiorów Muzeum w Rybniku”, Władysław Żagan z Fundacji Volens zaprezentował „Odtworzenie flagi Księstwa Cieszyńskiego”. Ostatnim prelegentem w tej sesji był Krzysztof Jasieński, który przedstawił „Regulaminowy wzór chorągwi Związku Strzeleckiego”.

Włodzimierz Chorążki

Władysław Żagan

Po tym wystąpieniu uczestnicy konferencji udali się na obiad i przerwę poobiednią.

W trakcie trzeciej sesji Alfred Znamierowski wygłosił referat o „Koronach w herbach miast”.

Po krótkiej przerwie kawowej czwartą sesję rozpoczął Jovan Jonowski z Macedonii z referatem „System heraldyki miejskiej w Macedonii”. Następnie Evgeny Manzhurin z Finlandii przedstawił „Dziwną geografii sowieckich herbów miejskich po II wojnie światowej”. Na tym wystąpieniu zakończył się pierwszy dzień Konferencji.

Krzysztof Jasieński na stoisku Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego

Drugi dzień Konferencji składał się z samych przyjemności. Po śniadaniu uczestnicy wyjechali do Pszczyny. Pierwszą atrakcją było Muzeum Zamkowe. Piękne pomieszczenia zamkowe udało się odtworzyć dzięki dokładnej dokumentacji fotograficznej z początku XX wieku oraz dzięki zachowaniu większości wyposażenia pomimo dwóch wojen światowych. Kolejnym punktem programu były odwiedziny w zagrodzie żubrów oraz innych zwierząt

dziko żyjących na tych terenach. Następnie uczestnicy Konferencji udali się do Skansenu Zagrody Wsi Pszczyńskiej. Przy skansenie znajduje się restauracja „U Richarda” gdzie na obiad zaszerwowano typowo śląskie jedzenie: rosół z domowym makaronem, roladę śląską wołową z kłuskami śląskimi i oczywiście modrą kapustą.

Uczestnicy Konferencji przed Zamkiem w Pszczynie

Po powrocie do Cieszyna członkowie Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego spotkali się na zebraniu. Przy lampce wina omawiano bieżące sprawy stowarzyszenia i snuto plany na przyszłość.

Trzeci dzień rozpoczął Aleš Brožek z Czech referatem „Historia barw pansłowiańskich”, a Marina Jelinskaja z Białorusi przedstawiła „Weksylologię miejską w Białorusi”. Treść tego referatu, w nieco zmienionej formie, zamieszczamy poniżej.

Po krótkiej przerwie Elisabeth Roads ze Szkocji opowiedziała o „Rozwoju szkockiej heraldyki miejskiej od pieczęci do flag”. Po niej swój referat zaprezentował Roman Klimeš z Niemiec „Symbole Baliwatu Guernsey”. Treść tego referatu również zamieszczamy w tym numerze biuletynu.

W czasie przerwy obiadowej uczestnicy Konferencji zapoznali się ze smakiem „Kanapek Cieszyńskich”.

Kolejną sesję rozpoczął Szymon Pawlas referatem o „Elementach wyznaniowych w węgierskiej heraldyce samorządowej”. Po nim Alfred Znamierowski odczytał opracowanie Pawła Dudzińskiego (z powodu jego nieobecności) „Orzeł Biały po I wojnie światowej”. Następnie Grzegorz Trafalski zaprezentował „Mariana Gumowskiego jako heraldyka”. Ostatnim prelegentem był Krzysztof Guzka, który przedstawił „Wzorcowy zespół znaków na przykładzie gminy miejskiej Łowicz”.

Grzegorz Trafalski

Niestety z powodu nieobecności dwóch prelegentów uczestnicy Konferencji nie usłyszeli referatu Alexandra Dana Mandru z Rumunii „Flagi obywateli Rzeszy” i Jörga Majewskiego z Niemiec „Symbole niemieckich landów”.

Konferencja zakończyła się w sobotę wieczorem uroczystą kolacją w restauracji „Kamienica Konczakowskich”. Wszyscy uczestnicy wyjeżdżali zadowoleni z nadzieją na kolejne spotkanie za dwa lata.

Andrzej Bełtowski
Krzysztof Jasieński

SUMMARY

The 4th Conference of the Heraldic-Vexillological Institute on Heraldic and Vexillology was held in Cieszyn from 6th to 9th September. The Conference was attended by participants from 10 countries: Belarus, Czech Republic, Finland, Georgia, Macedonia, Germany, Slovakia, Great Britain and Poland. The article presents a detailed summary of the Conference.

Powstanie kompleksu flag miast i regionów współczesnej Białorusi

W ostatnich latach na ulicach białoruskich miast coraz częściej można zobaczyć różne flagi. Powiewają nad budynkami organów rządowych i prywatnych organizacji, dekorują samochody i urzędy. Znajdziemy je również na ubraniach. Weksylia używane są także podczas różnych imprez masowych, społeczno-politycznych lub sportowych. Pierwszeństwo posiada, oczywiście, główny symbol kraju - Flaga Republiki Białoruś. Jest ona jednym z oficjalnych symboli państwa, wyrazicielem jego niezależności, autonomii, suwerenności, oraz znakiem identyfikacyjnym.

Projektowaniem flag zajmują się wykwalifikowani specjaliści z zakresu nauki pomocniczej historii – weksylogologii. Podobnie jak inne dziedziny wiedzy naukowej posiada ona swoje zasady, prawa i aparaturę terminologiczną. Przedmiotem jej badania są chorągwie, flagi, a także pełniące podobne funkcje sztandary, proporczyki, proporce, chorągwie, transparenty, buńczuki, proporczyki etc. Nazwa dyscypliny pochodzi od łacińskiego słowa *vexillum*, oznaczającego kwadratowy płat tkaniny, który był dołączany do poziomej poprzeczki i zawieszany na drzewcu pod główką. Takich znaków o różnych kształtach używano na przełomie II-I wieku p.n.e. w armii Imperium Rzymskiego. Pierwszą tkaninę, która była zawieszona bezpośrednio do drzewca, uczeni datują na 1122 r. p.n.e. i łączą ją z panowaniem chińskiego cesarza Shaodi, przedstawiciela dynastii Han.

W słynnym "Słowie o wyprawie Igora" wspomina się o "czerwonym sztandarze" i "białej chorągwi". Podczas bitwy weksylia znajdowały się w najbardziej widocznym miejscu, tak aby każdy wojownik mógł je zobaczyć. Walczące strony dążyły do obalenia przede wszystkim sztandaru wroga. To zadanie zlecano najlepszym napastnikom. Elitarne formacje obrony koncentrowały się wokół chorągwi. Tam odbywały się najgorętsze i najbardziej krwawe walki. Upadek sztandaru, doprowadzał armię do zamieszania i zwykle kończył się klęską.

Jednym z najstarszych przedstawień białoruskich chorągwi znajduje się wśród rękopiśmiennych miniatur Latopisu Królewieckiego¹. Jest to pomnik średniowiecznej literatury pochodzący z początku XIII wieku. Jego treść jest zbliżona do Latopisu Ławrientiewskiego. Przedstawiono w nim tragiczne wydarzenia na rzece Niemiga w 1067 r., które są punktem zwrotnym w historii Mińska. Ta miniatura jest często publikowana zarówno w pracach białoruskich, jak i zagranicznych. Średniowieczny artysta odzwierciedlił na niej kulminacyjny moment bitwy. W rękach wojowników rozwijają się czerwone sztandary posiadające formę wydłużonych trójkątów. Zgodnie z klasyfikacją naukową takie weksylia są najbardziej zbliżone do proporców. Różnią się one specjalną formą, w której długość przeważa nad szerokością.

Bitwa nad Niemigą w 1067 roku

Jeśli poruszymy się mentalnie przez kilka wieków naprzód do początku XV wieku będziemy mogli podać jeszcze jeden przykład białoruskiej narodowej flagi historycznej. Polski artysta Jan Matejko na swoim słynnym obrazie „Bitwa pod Grunwaldem” (1878) centralną postacią uczynił wielkiego księcia Witolda, nad którym toczyła się szkarłatna flaga z białym jeźdźcem w centrum płótna. Przeciwwagą dla niego stanowi trochę niższy, biały sztandar niemieckich rycerzy z czarnym krzyżem i nałożonym na niego czarnym orłem.

W historii białoruskich symboli historycznych, oczywiście, kolosalne miejsce zajmują chorągwie z białym jeźdźcem. Czerwony sztandar ze srebrnym rycerzem był państwowym weksylogicznym symbolem Wielkiego Księstwa Litewskiego przez kilka stuleci, a postać jeźdźca znalazła się na wielu chorągwiach wojewódzkich.

Flagi, banery, sztandary agencji rządowych i instytucji, partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pozarządowych są jednym z popularniejszych rodzajów symboli. Jednak najwięcej miejsca w Państwowym Rejestrze Heraldycznym Republiki Białorusi zajmuje weksylogologia terytorialna. Przechowywane są w nim przedstawienia i dokumentacje na temat flag jednostek

¹ bardziej znany jako Latopis Radziwiłłowski

administracyjno-terytorialnych i terytorialnych Białorusi: regionów, okręgów, miast, miasteczek i wsi. Ukierunkowana praca organów samorządu we wszystkich regionach pozwoliła na utworzenie jednego republikańskiego kompleksu oficjalnych weksylogicznych symboli. Jego działalność rozpoczęła się w 1997 r., gdy dokonano rejestracji flagi Homla w Heraldycznej Metryce. W związku z tym do zakresu prac nad tworzeniem symboli terytorialnych włączono projektowanie flag. One również obok projektów herbu były zgłaszane do ekspertów Rady Heraldycznej. W rezultacie, w ciągu ostatnich kilku lat, Prezydent Republiki Białorusi podpisał szereg dekretów, które ustanowiły flagi wszystkich regionów, ich stolic oraz większości ośrodków posiadających swoje herby.

Obecnie można już z pewnością stwierdzić, że nowoczesna białoruska weksylogologia terytorialna funkcjonuje jako nauka i praktyka. Wykorzystując osiągnięcia krajowych i zagranicznych badaczy, narodowe tradycje historyczne i światową praktykę Białoruś opracowała zasady i techniki tworzenia flag. Pod koniec lat 90. rozpoczął się proces kształtowania nowoczesnych badań weksylogicznych i zapoczątkowano intensywne poszukiwania najskuteczniejszych rozwiązań w zakresie tworzenia nowych symboli. W wielu przypadkach flagi posiadają ciągłość historyczną.

Jako przykład takich poszukiwań może posłużyć kilka weksyliów stworzonych na podstawie historycznych herbów. Charakterystyczną ich cechą jest forma – naukowcy wiążą ją z proporcami. W przeciwieństwie do zwykłych prostokątnych flag mają one tzw. warkocze: trzy na flagach Radoszkowicz i Nieświeża i dwie – w znakach Rochaczowa i rejonu Nowobielickiego Homla. Wszystkie zastosowane w nich rozwiązania były tradycyjnie stosowane (połączenie kolorów podstawowych lub obecność głównego godła heraldycznego na przedniej stronie flagi). Należy dodać, że ta forma jest zapożyczona z pochodzącej z Europy Zachodniej średniowiecznej praktyki tworzenia wszelkiego rodzaju labarum i Oriflamme przynależnych do różnych kontyngentów wojskowych, instytucji publicznych i religijnych, korporacji, szlacheckich klanów rodowych etc. Jako przykład historyczny można przywołać opis herbu znaczącej włoskiej rodziny Gonfaloniere z Mediolanu: „w czerwonym polu srebrny sztandar (który ma dwa podłużne cienkie warkocze – uwaga autorki) na kopii zwisający w prawo”. Flagę podobnego kształtu można zobaczyć na Placu Piramid (jednym z centralnych placów Paryża). Znajduje się tam zachwycający, majestatyczny pomnik Joanny d'Arc z wysoko podniesioną chorągwią, której część swobodna została podzielona na dwa długie warkocze.

Flaga Radoszkowicz

Flaga Nieświeża

Flaga Rochaczowa

Flaga rejonu Nowobielickiego Homla

Jednak, z wyjątkiem podanych przykładów, nowe rozwiązania tej formy miejskich flag nie przyjęły się. Obecnie wszystkie dekrety Głowy Państwa w sprawie ustanowienia flag terytorialnych wprowadzają tradycyjnie prostokątny płat ze stosunkiem boków 1 : 2. Flagi z reguły są jednokolorowe lub składają się z jednego, dwóch lub więcej pasów w różnych konfiguracjach. Tym niemniej każda flaga jest wyjątkowa, ponieważ jej twórcy zawsze czerpią inspirację z unikalnej kombinacji kolorów, kształtów i symboli niepowtarzalnego herbu. W końcu herb i flaga jakiegokolwiek osady stanowią unikalny zespół tak zwanych oficjalnych symboli miasta. Obok prac twórczych potrzebne są również żmudne badania naukowe niezbędne do pełniejszego i dokładnego przekazania ducha i istoty insygniów. Czyli znaków, obiektów, które służą do odróżnienia jednej jednostki administracyjno-terytorialnej od drugiej oraz odnosi się do konkretnej miejscowości, powiatu, regionu. Przykładami mogą być tworzone właśnie znaki obwodu mińskiego. Herb zaprojektowano na podstawie herbu Mińska z 1591 r. i guberni mińskiej z 1878 r. Flaga jest weksylogiczną transformacją herbu. Kolor płata ma historyczne podstawy. Po reformie administracyjnej z lat 1564–1566 województwa Wielkiego Księstwa Litewskiego otrzymały zatwierdzone chorągwie. Między nimi było też weksylium województwa mińskiego, która posiadała płat koloru czerwonego ("goździkowego"). Kierując się zasadami historyzmu i ciągłości, dekretem z dnia 22 listopada 2007 r. № 595, Prezydent Republiki Białorusi ustanowił flagę stołecznego obwodu. Ma ona czerwony płat, który na pierwszy rzut oka nieco odstaje od podstawowych tynktur herbu - złota i błękitu.

Projektowanie każdej flagi rozpoczyna się od badania historii miasta, jego herbu. Następnie następuje budowa szeregu projektów wykorzystujących szerokie i wąskie, poziome i pionowe pasma. Flaga może być jedno, dwu lub trójkolorowa, wykorzystywać wizerunek godła w tarczy lub głównego godła w centrum lub w części czołowej, najbardziej znaczącej części flagi. Zastosowanie tej ostatniej zasady jest szeroko znane w praktyce światowej. Na przykład wszystkie flagi szwajcarskich kantonów są zaprojektowane w ten sposób: płał barwy pola heraldycznego „rozciąga się” do rozmiarów flagi, a w centrum umieszcza się godło heraldyczne. Niekiedy na płacie umieszcza się zygzakowate, faliste linie, a pasy mają wygięte, faliste kształty i inne kontury. Efekt wyjątkowości, rozpoznawalności i "chwytliwości" jest koniecznie obecny w każdej nowo utworzonej fladze. W nowoczesnej weksylogologii Białorusi przedstawiono całe spektrum technik stosowanych w tworzeniu flag terytorialnych.

Marina Jelinskaja

SUMMARY

More and more throughout the recent years, you can see differentiated flags on the streets of Belarusian cities. They are waving over government buildings and private organizations, embroidering cars and offices. You can also find them on clothing. These vexiles are also used at various mass, sociopolitical or sport events. Currently, the entire system of flags and coats of arms of regions, cities and villages in Belarus is being created.

Marina Jelińska

Marina Jelińska - urodziła się w mieście Baranowicze w rodzinie oficera Armii Radzieckiej. Po ukończeniu Wydziału Historycznego, pracowała w Instytucie Historii Narodowej Akademii Nauk Białorusi. Największy wpływ na kształtowanie się jej światopoglądu mieli V. Ryabtsevich, N. Soboleva, Jacques Le Goff, N. Adelman i A. Gorfunkel. Obroniła pracę magisterską pt. "Źródła szlacheckich rodzin pochodzenia zachodnioeuropejskiego w białoruskich prowincjach od końca XVIII wieku do początku XX wieku" (opiekun V. Ryabtsevich). Pracowała w Centralnym Archiwum Państwowym Rewolucji Październikowej oraz w Instytucie Historii Akademii Nauk w BSRR. Od 2000 r. - w Departamencie archiwów i zarządzania dokumentami Ministerstwa Sprawiedliwości Białorusi, obecnie - główna referentka. Od 2002 r. Sekretarz Rady Heraldycznej pod przewodnictwem Prezydenta Republiki Białorusi. Autorka odtworzenia wielu emblematów historycznych i wielu współczesnych emblematów terytorialnych i flag Białorusi, które zostały ustanowione dekretem Prezydenta Republiki Białorusi. Autorka trzech książek o heraldyce terytorialnej Białorusi, w tym "Nowoczesna Heraldyka Białorusi" (2006, 2012).

Zainteresowania badawcze: historia szlachty pochodzenia zachodnioeuropejskiego na terenie Białorusi od XVIII do początku XX wieku; szlachecka heraldyka i genealogia; historyczna i współczesna heraldyka terytorialna i weksylogologia, falerystyka. Autorka ponad 100 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych Białorusi, Rosji i Gruzji.

Flagi Białorusi

W 1960 roku Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka została podzielona na sześć obwodów i jedno miasto wydzielone Mińsk, które tworzy oddzielny obwód. Sześć obwodów dzieli się na 118 rejonów i 10 miast wydzielonych na prawach rejonów (miasta obwodowego znaczenia). Ten podział obowiązuje do dnia dzisiejszego. Poniżej prezentuję flagi obwodów, stolic obwodów, rejonów, miast, osiedli typu miejskiego² i wsi.

Flagi obwodów

Wszystkie obwody posiadają swoje flagi. Flaga Mińska jest prezentowana razem z flagami stolic obwodów.

Obwód brzeski

Obwód grodzieński

Obwód homelski

Obwód miński

Obwód mahylewski

Obwód witebski

Flagi stolic obwodów

Brześć

Grodno

Homel

Mińsk

Mohylew

Witebsk

Flagi rejonów obwodu brzeskiego

Obwód brzeski dzieli się na 16 rejonów. Tylko rejon piński posiada własną flagę. Rejony bereski, janowski, kobryński, łunieniecki używają flag swoich siedzib czyli Berezy, Janowa, Kobrynia i Łunińca. Pozostałe rejony nie posiadają swoich flag.

Rejon piński

Flagi miast obwodu brzeskiego

Na terenie obwodu brzeskiego znajduje się 20 miast. Jedenaście posiada własne flagi. Nie posiadają flag: Białoziorski, Dawidgródek, Hancewicze, Kamieniec, Kosów, Lachowicze, Małoryta, Stolin i Wysokie.

² Osiedle typu miejskiego – jednostka terytorialna wprowadzona na podstawie Zarządzenia Republiki Białorusi z dnia 5 maja 1998 r. Do tej kategorii zalicza się: osiedla miejskie (powyżej 2000 mieszkańców z działalnością przemysłową i komunalną, udogodnieniami kulturalno-socjalnymi, działalnością handlową i obsługą mieszkańców), osiedla wypoczynkowe (nie mniej niż 2000 mieszkańców, na terenie których znajdują się sanatoria, domy wypoczynkowe i pensjonaty z udogodnieniami kulturalno-socjalnymi, działalnością handlową i obsługą mieszkańców), osiedla robotnicze (nie mniej niż 500 mieszkańców, położone we wszelkiego typu obszarach działalności przemysłowej).

Baranowicze

Łuniniec

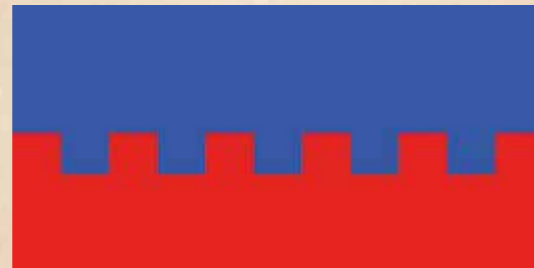
Czarnawczyce (rejon brzeski)

Brzozówka

Bereza

Mikaszewicze

Horodec (rejon kobryński)

Iwie

Drohiczyn

Pińsk

Lachczyce (rejon kobryński)

Lida

Iwacewicze

Prużan

Mołodów (rejon janowski)

Mosty

Janów

Żabinka

Worocewicze (rejon janowski)

Nowogródek

Kobryń

Flagi osiedli typu miejskiego obwodu brzeskiego

Na terenie obwodu brzeskiego znajduje się osiem osiedli typu miejskiego i żadna z nich nie posiada własnej flagi.

Flagi wsi obwodu brzeskiego

Na dwieście czterdzieści pięć wsi obwodu brzeskiego tylko pięć poniższych posiada własne flagi.

Flagi rejonów obwodu grodzieńskiego

Obwód grodzieński składa się z 17 rejonów. Rejon grodzieński nie posiada flagi. Wszystkie pozostałe używają flag swoich siedzib (stolic). Czternaście z tych siedzib to miasta. Korelicze i Zelwa to osiedla typu miejskiego.

Flagi miast obwodu grodzieńskiego

Na terenie obwodu grodzieńskiego znajduje się 15 miast i wszystkie posiadają flagi.

Ostrowiec

Oszmiana

Wołkowysk

Mir

Skidel

Zdzieciół

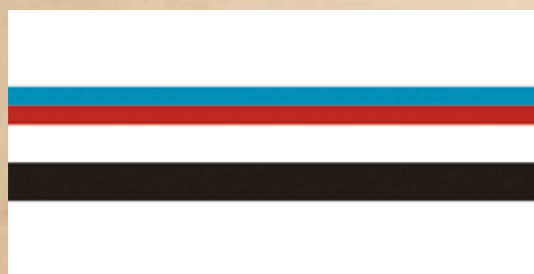
Porozów

Słonim

Flagi osiedli typu miejskiego obwodu grodzieńskiego

Na terenie obwodu grodzieńskiego znajduje się 15 osiedli typu miejskiego. Sześć nie posiada własnych flag. Są to: Juraciszki, Kołowszczyzna, Lubcz, Nowojelnia, Roś i Sopoćkine.

Smorgonie

Brzostowica Wielka

Raduń

Werenowo (Woronów)

Szczuczyn

Korelicze

Zelwa

Świstocz

Krasne Sioło

Żołudek

Flagi wsi obwodu grodzieńskiego

Wśród 673 wsi obwodu grodzieńskiego tylko dwie posiadają swoje flagi.

Cyryn

Holszany

Flagi rejonów obwodu homelskiego

Obwód homelski składa się z 21 rejonów. Dziewięć używa flag swoich siedzib (stolic). Nie posiadają flag rejonów: budzki, dobruski, jelski, kormiański, lelczycki, mozyrski, narowelski, rohaczowski, swietlohorski, żytkowicki i żłobiński.

Flagi miast obwodu homelskiego

W obwodzie homelskim znajduje się osiemnaście miast. Trzy nie posiadają flag: Mozyrz, Narowla i Żytkowicze.

Buda Koszelewska

Chojniki

Czczersk

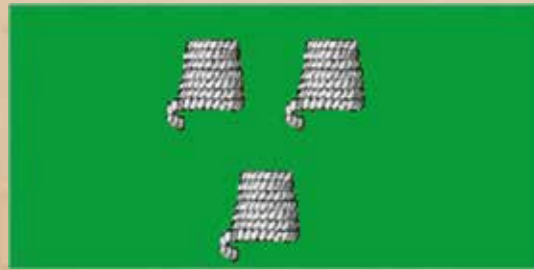
Świetłohorsk

Brahin

Oktiabrski

Dobrusz

Turów

Kapatkiewiczy

Parycze

Jelsk

Wietka

Komaryn

Streszyn

Kalinkowicze

Żłobin

Korma

Uwarowicze

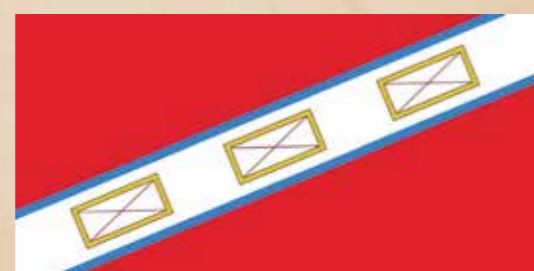
Petryków

Flagi osiedli typu miejskiego obwodu homelskiego

Na terenie obwodu homelskiego znajduje się 17 osiedli typu miejskiego. Sześć nie posiada własnych flag. Są to: Bielick, Cierachouka, Sasnowy Bor, Zarezcza oraz Bolszewik i Kostiurowka. Te dwa ostatnie osiedla są typu robotniczego.

Rzeczyca

Azaryczy

Lelczyce

Flagi wsi obwodu homelskiego

W obwodzie homelskim znajduje się osiemdziesiąt wsi i żadna z nich nie posiada flagi.

Flagi rejonów obwodu mińskiego

Obwód miński składa się z 21 rejonów. Rejon miński posiada własną flagę. Dziewiętnaście używa flag swoich siedzib (stolic). Nie posiadają flag rejonów: berezyński i łohojski.

Łojów

Rejon miński

Flagi miast obwodu mińskiego

W obwodzie mińskim znajduje się dwadzieścia pięć miast. Nie posiadają flag: Fanipal, Łohojsk, Zastaw i Żodino.

Berezyna

Borysów

Czerwień

Dzierżyńsk

Kleck

Kopyl

Krupki

Lubań

Maryjna Górka

Miadzioł

Mołodeczno

Słuck

Smolewicz

Soligorsk

Stare Drogi

Stołpce

Uzda

Wilejka

Wołożyn

Flagi osiedli typu miejskiego obwodu mińskiego

Na terenie obwodu mińskiego znajduje się 19 osiedli typu miejskiego. Tylko Radoszkowicze posiadają swoją flagę.

Flagi wsi obwodu mińskiego

W obwodzie mińskim znajduje się siedemset dziewięć wsi i żadna z nich nie posiada flagi.

Flagi rejonów obwodu mohylewskiego

Obwód mohylewski składa się z 21 rejonów. Osiemnaście używa flag swoich siedzib (stolic). Nie posiadają flag rejon: czauski, kirowski i szkłowski.

Flagi miast obwodu mohylewskiego

W obwodzie mohylewskim znajduje się siedemnaście miast. Nie posiadają flag: Kirowsk i Szkłów.

Białynicze

Bobrujsk

Bychów

Czausy

Czeryków

Horki (Gorki)

Kliczew

Klimowicze

Kościukowicze

Kruhłe

Krzyczew

Mścistaw

Osipowicze

Sławograd

Flagi osiedli typu miejskiego obwodu mohylewskiego

Na terenie obwodu mohylewskiego znajduje się siedem osiedli typu miejskiego. Nie posiadają flag: Głusza, Jalizawa i Tatarka. Są to osiedla typu robotniczego.

Chocimsk

Drybin

Hłusk

Krasnopolle

Flagi wsi obwodu mohylewskiego

W obwodzie mohylewskim znajdują się dwadzieścia trzy wsie i żadna z nich nie posiada flagi.

Flagi rejonów obwodu witebskiego

Obwód witebski składa się z 21 rejonów. Czternaście używa flag swoich siedzib (stolic). Nie posiadają flag rejonów: czaśnicki, dubrowieński, głębocki, rossoński, szarkowszczyński i szumiliński. Rejon witebski posiada własną flagę.

Rejon witebski

Flagi miast obwodu witebskiego

W obwodzie witebskim znajduje się dziewiętnaście miast i wszystkie posiadają flagi.

Barań

Braśław

Czaśniki

Dokszyce

Dubrowna

Nowołukoml

Tołoczyn

Boguszewsk

Dżisna

Nowopołock

Wierchniedźwińsk

Bołbasowo

Głębokie

Orsza

Flagi osiedli typu miejskiego obwodu witebskiego

Na terenie obwodu witebskiego znajdują się dwadzieścia dwa osiedla typu miejskiego. Osiem nie posiada flag. Są to: Borobucha, Janowicze, Jezieryszcze, Obol, Podświle, Ruba, Suraż i Wietryno.

Kochanów

Horodek

Połock

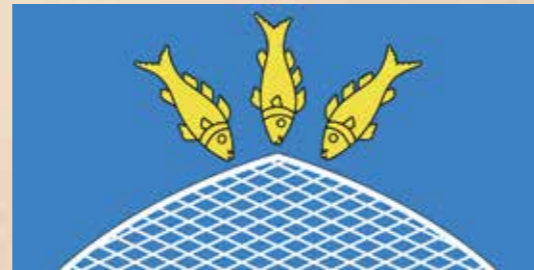
Arechausk

Kopyś

Lepel

Postawy

Biehomla

Łoźna

Miory

Sienno

Bieszenkowicze

Oświeja

Rossony

Druja

Szarkowszczyzna

Łyntupy

Szumilino

Przebrodzie

Uszacz

Widze

Flagi wsi obwodu witebskiego

W obwodzie witebskim znajdują się sto pięćdziesiąt trzy wsie. Trzy posiadają własne flagi.

Symbole Baliwatu Guernsey

Baliwat Guernsey leży w pobliżu francuskiego wybrzeża Kanału La Manche i obejmuje wszystkie Wyspy Normandzkie poza Jersey³. Główne wyspy to Guernsey, Alderney, Sark i Herm. Działa na nich dwanaście parafii, a w każdej jest kościół zbudowany w XI wieku.

Wyspa Guernsey ma powierzchnię 62 km². Jej nazwa w języku normanńskim oznacza "zieloną wyspę". Liczba mieszkańców wyspy sięga 70 000. Stolicą jest St. Peter Port (17.000 mieszkańców). Pod nazwą *Sarnia wyspa* była już znana Rzymianom. Źródła z XI w. podają, że głównymi właścicielami ziemskimi na wyspie byli władcy Saint-Sauveur. Poza nimi posiadłościami zarządzali tam również opaci Le Mont-Saint-Michel i księżta Normandii. Pod koniec XV wieku Guernsey (wraz z wyspami Alderney i Sark) były pod władzą kapitana, później gubernatora. Biuro gubernatora przestało istnieć w 1835 roku. Podczas II wojny światowej, od lipca 1940 r. do maja 1945 r., wyspa była okupowana przez wojska niemieckie.

³ O symbolach wyspy Jersey pisałem w nr 11(35) „Flagi”.

Mapa Baliwatu Guernsey

Mieszkańcy mają głównie pochodzenie normańskie i bretońskie. Oficjalnym językiem do 1946 r. był język francuski. Dopiero później funkcję tę zaczął pełnić angielski. Język starofrancuski nadal pełni rolę języka ceremonialnego.

Organem ustawodawczym Guernsey jest jednoizbowy parlament (State of Guernsey) z 55 posłami. Obradom parlamentu przewodniczy baliw. W parlamencie zasiadają również dwie osoby, powołane przez Koronę angielską (ale bez prawa głosu), i dwóch przedstawicieli wyspy Alderney. Na Guernsey nie ma partii politycznych. Więc wszyscy członkowie parlamentu są niezależni.

Guernsey nie jest częścią Wielkiej Brytanii, lecz podlega brytyjskiej koronie. Wyspa zarządza własnymi sprawami. Polityka zagraniczna, przyznawanie obywatelstwa i obrona są w rękach Wielkiej Brytanii.

Wyspy Normandzkie

Pieczęć Wysp Normandzkich z 15 listopada 1279 r.

⁴ Greffier – urzędnik sądowy we Francji, poza głównymi obowiązkami sądowymi jest także posiadaczem pieczęci w celu uwierzytelniania dokumentów sądowych. W Polsce funkcję tę pełni referendarz sądowy.

⁵ *Planta Genista*, po polsku janowiec (*Genista L.*) – rodzaj roślin należących do rodziny bobowatych. Obejmuje w zależności od ujęcia od ok. 90 do ponad 125 gatunków, występujących w największym zróżnicowaniu w basenie Morza Śródziemnego, poza tym na obszarze Europy, zachodniej Azji i w północnej Afryce. Gatunkiem typowym jest *Genista tinctoria L.* (janowiec barwierski).

Najstarsza pieczęć Wysp Normandzkich znana jest z dokumentu z 15 listopada 1279 r. Król angielski Edward I nadał w nim Wyspom Normandzkim swój znak pieczętny. Pieczęć jest okrągła i posiada legendę w języku facjińskim S' [igillum] BALLIVIE INSULARUM PRO REGE ANGLIE (Pieczęć Baliwatu wysp królestwa Anglii). W polu pieczęci umieszczono tarczę z trzema lampartami.

Baliwat Guernsey

Pieczęć Baliwatu Guernsey z roku 1302.

Już w 1302 roku przyznano osobne pieczęcie baliwatom Guernsey i Jersey. Jednakże, ponieważ stara pieczęć została uszkodzona, w latach 1472, 1832 i 1884 wykonano nowe tłoki pieczętny. Są one teraz przechowywane w biurze greffiera⁴. Pieczęć jest okrągła z herbem wyspy pośrodku, który stanowią trzy lamparty, u góry tarcza herbowa zwieńczona jest gałązką janowca (*Planta Genista*).⁵ Legenda głosi: S' [igillum] BALLIVIE INSULE DE GERNEREYE (Pieczęć Baliwatu wyspy Guernsey).

Matryca pieczęci Baliwatu Guernsey

Matryca pieczęci Baliwatu Guernsey została wykonana z mosiądzu. Na fotografii jest jej odbicie lustrzane, by łatwiej można było odczytać jej legendę.

Kompletny tłok pieczętny

Herb Guernsey

Najstarszy wizerunek herbu wyspy Guernsey znajduje się na wspomnianej pieczęci z 1302 roku⁶. W wyobrażeniu napieczętnym umieszczono tarczę z trzema kroczącymi lampartami. Tarczę wieńczy gałązka. Kolory herbu są takie same jak w herbie angielskim – w czerwonym polu trzy złote lamparty z błękitnym orężem i językami. Gałązka jest złota, chociaż czasami podaje się kolor zielony⁷. Warto dodać, że król Edward I w 1302 roku przyznał pieczęcie dwóm baliwatom – Guernsey i Jersey. Herb Guernsey różni się od herbu Jersey tylko tym, że nad tarczą ma gałązkę.

Herb występuje między innymi na fladze wicegubernatora, gdzie jest umieszczany pośrodku białego dysku

na brytyjskiej fladze. Również na flagach Związku Sportowców Guernsey umieszczono herb Guernsey w środku zielonej tarczy.

Herb Guernsey na banknocie o wartości 1 funta

Przedstawiony tu banknot był drukowany w latach 1990-2016. Miał rozmiar 128 x 65 mm. Podpisany został przez skarbnika państwa D. M. Clarka.

Herb Guernsey na monecie o wartości 1 funta

Ta moneta pochodzi z roku 1983 i praktycznie przedstawia pieczęć wyspy Guernsey.

Flaga Baliwatu Guernsey do roku 1985

Flaga Baliwatu Guernsey – Czerwony krzyż św. Jerzego, był początkowo flagą księcia Wilhelma Normana I po podboju Anglii stał się flagą państwową⁸. Wyspy Normandzkie były częścią Księstwa Normandzkiego, ale kiedy Normandia, za czasów króla Jana bez Ziemi, została opanowana przez Anglików mieszkańcy Guernsey przyjęli czerwony krzyż za swój symbol. Król Anglii Edward VII uznał to oficjalnie 29 grudnia 1906 r.⁹ Stwierdził on, że "czerwony krzyż Świętego Jerzego będzie w przyszłości używany jako flaga Guernsey". Naturalnie mieszkańcy wyspy są dumni z tak niewyobraźnego zaszczytu.

8 Taki stan rzeczy trwał do 1606 roku, kiedy ustanowiono unię Anglii i Szkocji.
9 The Flag of the Island of Guernsey, „Flag Bulletin”, Winchester 1990, nr 134, s. 65.

Flagą był biały płat z czerwonym krzyżem św. Jerzego. Szerokość ramion nie została oficjalnie określona, w praktyce wynosiła około jednej piątej szerokości flagi. Nie wskazano też proporcji płata, lecz zazwyczaj wynosiły one 3 : 5. Po raz drugi flaga ta została oficjalnie nadana Guernsey w grudniu 1935 roku przez króla Jerzego V¹⁰.

Od lipca 1940 do maja 1945 roku wyspa była okupowana przez wojska niemieckie. Używanie flagi brytyjskiej, lub innych symboli Zjednoczonego Królestwa, nie było możliwe. Biała flaga z czerwonym krzyżem św. Jerzego była jednakże używana jako bandera handlowa.

Po II wojnie światowej powtórzyły się problem z używaniem flagi. Szczególnie problematyczne były imprezy sportowe, w których uczestniczyli zawodnicy z Guernsey i Anglii. Dwie identyczne flagi dla dwóch różnych drużyn były nie do utrzymania. W 1978 roku sportowcy z Guernsey na Igrzyskach Wspólnoty Narodów (*Commonwealth Games*) w Kanadzie maszerowali pod flagą Sportowego Stowarzyszenia Guernsey (Guernsey Sports Association). Wszystkie problemy z używaniem tej flagi zostały rozwiązane dopiero w 1985 r., kiedy została przyjęta obecna flaga.

Flaga Baliwatu Guernsey od 9 maja 1985 roku do dnia dzisiejszego

Nowa flaga Guernsey została oficjalnie wprowadzona 9 maja 1985 roku¹¹ w 40. rocznicę wyzwolenia wyspy. Dekret królewski (*Royal Warrant*) wprowadzający flagę i herb został podpisany 30 kwietnia 1985 roku przez królową Elżbietę II. Oficjalny opis znaku brzmi: *W srebrnym polu czerwony krzyż na nim krzyż Guernsey (przedstawiający krzyż na fladze Wilhelma Normandzkiego) w kolorze złotym*¹². Poprawny opis weksylologiczny powinien jednak brzmieć: Na płacie białym o proporcjach 2 : 3 umieszczono czerwony krzyż świętego Jerzego o szerokości ramion równej jednej czwartej szerokości flagi. Na nim widnieje złoty krzyż łapowy wysokości i szerokości 1/2 długości flagi, którego szerokość ramion wynosi jedną trzecią szerokości czerwonego krzyża.

Autorem flagi jest Bruce Nicolls z brytyjskiego Flag Institute. Czerpał on inspirację z krzyża na proporcu księcia Wilhelma. Książę otrzymał go od papieża Aleksandra II¹³. Scena ta została przedstawiona na tkaninie z Bayeux (*Bayeux Tapestry*), wykonanej w XI wieku.

10 Supplement au „Billet d'Etat”, 1936, nr 29 (IV 1936), s. 235.
11 *Recent Flags: Bailiwick of Guernsey*, „Flag Bulletin”, Winchester 1990, nr 134, s. 43.
12 *Orders in Council 1985*, St. Peter's Port 1985, str. 87.
13 Alexander II był papieżem w latach 1061–1073.

Żółty krzyż symbolizuje dawną przynależność do Księstwa Normandii, a barwy żółta i czerwona są barwami zarówno tego Księstwa, jak również Anglii, od której Guernsey przejęła herb.

Bandera urzędowa Baliwatu Guernsey

Bandera urzędowa Baliwatu Guernsey została ustanowiona dopiero w latach dziewięćdziesiątych XX wieku. Płat bandery jest niebieski¹⁴. Ma proporcje 1 : 2. W kantonie widnieje flaga brytyjska, a pośrodku części swobodnej znajduje się żółty krzyż (*Guernsey Cross*) o wysokości i szerokości 3/5 szerokości płata.

Brytyjska bandera służbowa (*Blue Ensign*) z oznaką w części swobodnej jest od dawna dobrze znana na Wyspach Normandzkich. Od 1875 roku członkowie Królewskiego Klubu Jachtowego Wysp Normandzkich podnoszą ją na swych łodziach. W części swobodnej umieszczają oni godło klubu.

Bandera cywilna Baliwatu Guernsey

Bandera ta została wprowadzona na mocy dekretu królewskiego (*Royal Warrant*) dnia 30 kwietnia 1985 roku. Jest to brytyjska czerwona bandera cywilna (*Red Ensign*) z żółtym krzyżem pośrodku części swobodnej. Flagą została oficjalnie podniesiona dopiero 9 maja 1985 roku, w dniu 40. rocznicy wyzwolenia wyspy¹⁵.

Flaga wicegubernatora Baliwatu Guernsey

Podobnie jak w przypadku Baliwatu Jersey czy Wyspy Man, wicegubernator Guernsey ma własną flagę.

14 Bartram G., *British Flags & Emblems*, Londyn 2004, s. 11.
15 *Recent Flags: Bailiwick of Guernsey*, „Flag Bulletin”, Winchester 1990, nr 134, s. 44.

Wprowadzono ją na mocy rozporządzenia z dnia 7 sierpnia 1869 roku. Dokument ten pozwolił na umieszczenie oznak na środku flagi brytyjskiej¹⁶.

Weksylium to jest brytyjską flagą o proporcjach 3 : 5 do użytku na lądzie i 1 : 2 do użytku na morzu. Na środku znajduje się biały krąg otoczony zielonym wieńcem laurowym z czerwonymi jagodami. Poniżej znajduje się wieniec owinięty jasno-niebieską wstęgą. W środku kręgu widnieje godło Baliwatu Guernsey.

Flaga ta używana jest w czasie podróży służbowych samochodem lub jednostką pływającą¹⁷

Flagi i herby parafii Guernsey

Mapa parafii wyspy Guernsey

Wyspa Guernsey jest administracyjnie podzielona na dziesięć parafii, z których każda ma własny herb i flagę.

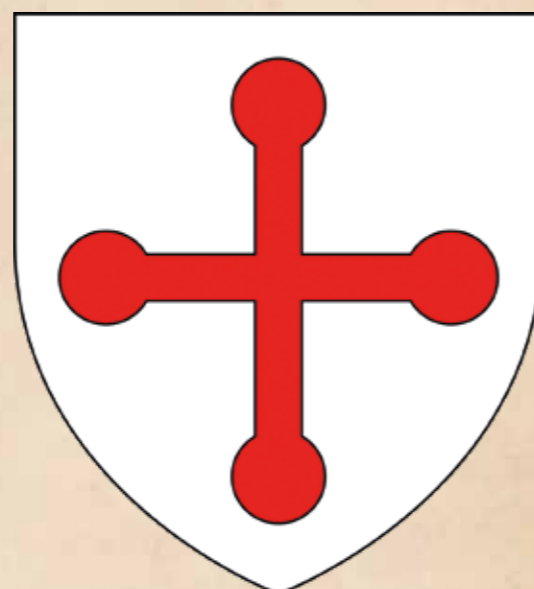
Herb parafii St. Peter Port

Parafia w miejsce herbu wykorzystuje barwną pieczęć. W jej białym polu umieszczono herb Guernsey, a w niebieskim otoku złotą legendę S[ain]T. PETER PORT (u góry) i GUERNESEY (u dołu).

Flaga parafii St. Peter Port

Flaga parafii St. Peter Port jest biała z pieczęcią parafii pośrodku.

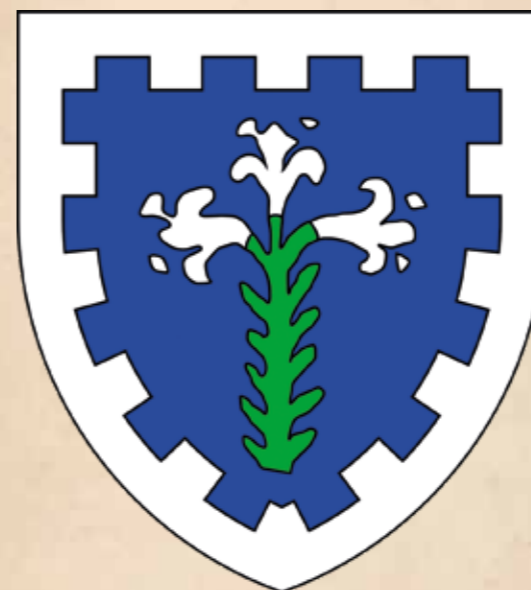
Herb parafii St. Michel du Vale

W polu srebrnym czerwony krzyż kulowy.

Flaga parafii St. Michel du Vale

Flaga parafii Vale jest biała z herbem parafii pośrodku. Pod herbem widnieje biała wstęga z nazwą parafii.

Herb parafii The Castel (Zamek)

W polu błękitnym z blankowanym skrajem roślina zielona z trzema białymi kwiatami.

Flaga parafii The Castel (Zamek)

Flaga parafii The Castel jest błękitna. Pośrodku umieszczono na kwadratowej tarczy herb parafii, a srebrny (biały) kolor skraju zamieniono na złoty (żółty). Pod tarczą widnieje biała wstęga z nazwą parafii.

Herb parafii Św. Sampsona (St. Sampson)

W polu błękitnym, na ciemnoniebieskim morzu, łódka z brązowym masztem i białym żaglem, w której siedzi św. Sampson i jego dwaj słudzy, chronieni przez anioła złotego, który trzyma się szczytu masztu.

Flaga parafii Św. Sampsona (St. Sampson)

Flaga parafii św. Sampsona jest niebieska z herbem parafii w środku.

Herb parafii St. Pierre du Bois

W polu niebieskim dwa skrzyżowane klucze piotrowe, złoty i srebrny, w głowicy błękitnej dąb naturalny.

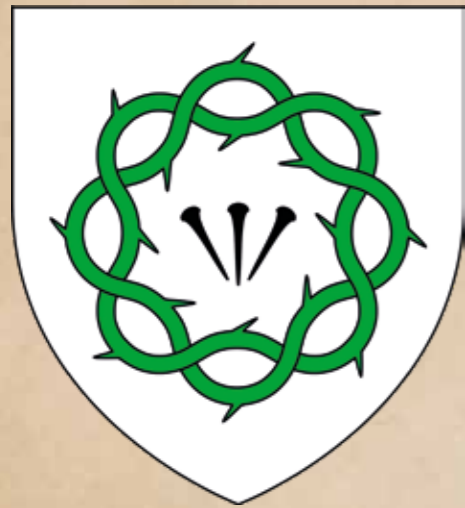

Flaga parafii St. Pierre du Bois

Flaga jest heraldyczna. Płat podzielony na dwa pasy poziome, górny błękitny o szerokości 1/3 flagi, dolny niebieski szerokości 2/3 flagi. Pośrodku każdego z pasów znajduje się godło, takie jak w herbie. Proporcje flagi wynoszą 3 : 5.

¹⁶ Information Sources: UK Official Documents [w:] FlagFax, A Flagmaster Supplement, Series B, No.6, Flagmaster nr. 08, Chester 1996.

¹⁷ Recent Flags: Bailiwick of Guernsey, "Flag Bulletin", Winchester 1990, nr 134, s. 34.

Herb parafii St. Saviour (Św. Zbawiciela)

W polu srebrnym zielona korona cierniowa z trzema czarnymi gwoździami pośrodku. Korona i gwoździe odnoszą się do postaci Jezusa Chrystusa – patrona parafii.

Flaga parafii St. Saviour (Św. Zbawiciela)

Flaga parafii Św. Zbawiciela jest niebieska z herbem parafii pośrodku. Pod herbem jest biała wstęga z nazwą parafii.

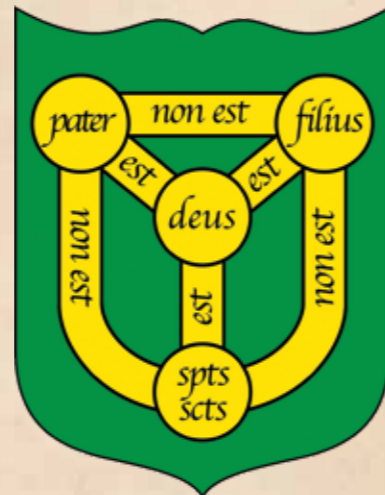
Herb parafii St. Andrew (Św. Andrzeja)

Herb parafii św. Andrzeja jest herbem mówiącym. W polu błękitnym biały krzyż św. Andrzeja z naturalnym drzewem na skrzyżowaniu ramion.

Flaga parafii St. Andrew (Św. Andrzeja)

Na niebieskim płacie krzyż św. Andrzeja z naturalnym drzewem na skrzyżowaniu ramion. Przy dolnym skraju widnieje żółta wstęga z nazwą parafii.

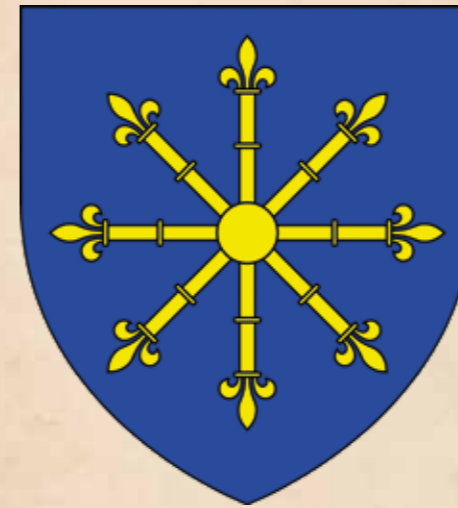
Herb parafii The Forest (Las)

W polu zielonym złota Tarcza Wiary z czarnymi napisami po łacinie. Jest to średniowieczny symbol Trójcy Świętej. U góry są słowa *pater* (ojciec) i *filius* (syn), u dołu *spts scts* (*spiritus sanctus*) (duch święty) i w środku *deus* (bóg). Od Ojca, Syna i Ducha Świętego do Boga prowadzą wstęgi ze słowem *est* (jest), a między Ojcem, Synem i Duchem Świętym *non est* (nie jest). Wyjaśnia to, że w prawdzie Ojciec nie jest ani Synem, ani Duchem Świętym, lecz wszystkie trzy osoby są Bogiem w Trójcy Świętej.

Flaga parafii The Forest (Las)

Flaga parafii The Forest jest biała z herbem parafii pośrodku.

Herb parafii St. Martin (Św. Marcina)

Herbem parafii św. Marcina jest złoty podwójny liliowy krzyż w błękitnym polu.

Flaga parafii St. Martin (Św. Marcin)

Płat granatowy z godłem herbowym parafii w środku, a pod nim żółta wstęga z nazwą parafii.

Herb parafii Torteval

Herb, którego nie sposób opisać językiem heraldyki. Wbrew wszelkim zasadom tynkturami są trzy odcienie barwy niebieskiej i dwa odcienie zielonej, oddzielone od siebie białymi płaszczyznami niekonwencjonalnego kształtu. Pod tarczą biała wstęga z nazwą parafii. Torteval jest najmniejszą z dziesięciu parafii na wyspie. Słowo Torteval pochodzi z guernseyskiego terminu: *Tortévas* (zakręcona dolina).

Flaga parafii Torteval

Flaga podzielona na dwa pasy poziome. Pas górny, dzielony pionowo na dwie części; lewą czerwoną z żółtym krzyżem Guernsey i prawą biało-błękitno-zieloną z białą mewą. Pas dolny błękitny z dwiema nieregularnymi białymi liniami. Pośrodku flagi żaglowiec, a pod nim żółta wstęga z nazwą parafii.

Alderney

Wyspa Alderney ma powierzchnię 7,9 km² i jest oddalona o 32 km od Guernsey i niecałe 12 km od Normandii. Stolicą wyspy jest St. Anne's. Na wyspie żyje 2300 mieszkańców. Wyspa jest dependencją Guernsey. Francuzi nazwali ją Aurigny, a dawniej była znana pod łacińską nazwą Aurinia. Rzymianie zbudowali na niej fortecę (*Castrum Longin*).

Książę normandzki Robert VI sprezentował wyspę Guernsey opactwu św. Michała w latach 1028 i 1034. Ale już w 1042 r. książę Wiliam Normandzki wymienił część wyspy za wyspy Alderney i Sark. W 1087 r. zostały przez niego zastawione. Najpóźniej w 1134 r. właścicielem wyspy został biskup Coutanches. Niezwykły status wyspy został zapisany w oficjalnych dokumentach *Status Insulae de Aurenio* (Status wyspy Alderney). Określono w nim prawa i władzę angielskiej Korony oraz biskupa. Konstytucja wyspy nie zmieniła się na przestrzeni wieków, aż do jej reform w 1949 roku. Między innymi znalazły się w niej takie regulacje, że właścicielem wiatraku będzie monarcha, a młynu wodnego biskup.

W 1559 roku wyspa została wynajęta George'owi Chamberlan'owi, a w 1584 roku na mocy królewskiego patentu przypadła jego bratu Janowi. Ten sprzedał ją w 1591 r. za 1000 funtów angielskich Robertowi Devereux, drugiemu hrabiemu Essex. Od czasów restauracji, aż do 1825 roku, wyspa Alderney była administracyjnie oddzielona od wyspy Guernsey. Wtedy to, John Le Meseurier, ostatni gubernator, zrezygnował z tego tytułu na rzecz rządu brytyjskiego w zamian za 700 funtów rocznej renty.

W XIX wieku wyspa została silnie ufortyfikowana przez Brytyjczyków, którzy utrzymywali tam garnizon wojskowy aż do 1930 roku. Na krótko przed okupacją Wysp Normandzkich przez wojska niemieckie, w 1940 roku, ludność wyspy Alderney została ewakuowana do Anglii. Podczas II wojny światowej na wyspie zostały utworzone trzy niemieckie obozy pracy i jeden koncentracyjny zarządzane przez jednostki SS. Wyspa została wyzwolona przez wojska brytyjskie w maju 1945 r.

Aktualnie szefem administracji wyspy jest gubernator (zwany prezydentem), wybierany przez miejscową ludność. Departament policji i edukacji zdrowotnej zarządzany jest przez wicegubernatora. Władza ustawodawcza jest wykonywana przez miejscowy parlament (State of Alderney).

Pieczęć wyspy Alderney z roku 1745 – awers

Najwcześniejsze informacje o herbie wyspy Alderney pochodzą z roku 1745. Za panowania brytyjskiego króla Jerzego II w dniu 23 maja 1745 r. wyspa Alderney otrzymała własną pieczęć z herbem. Na jej awersie widnieje legenda SIGILLUM CURIAE INSULAE ORIGNY¹⁸ 1745 (Pieczęć Sądu Wyspy Alderney 1745). W polu pieczęci jest tarcza ze stojącym lwem.

Pieczęć wyspy Alderney z roku 1745 – rewers

Na rewersie w otoku pieczęci widnieje napis PRO SECURITATE NAVIGANTIVM (Dla bezpieczeństwa nawigacji), a w polu pieczęci przedstawiono stojące na skale trzy wieże latarni i domek latarnika. Pierwsza latarnia na skale Casquette zaczęła działać 30 października 1724 r. Składała się z trzech wież zwanych: Św. Piotr, Św. Tomasz i Dugeon. Na latarni palono węglem. Do 1790 roku zamieniono węgiel na lampy olejowe z metalowymi reflektorami. Średnica pieczęci wynosiła 1 ¼ cala (31,80 mm)¹⁹.

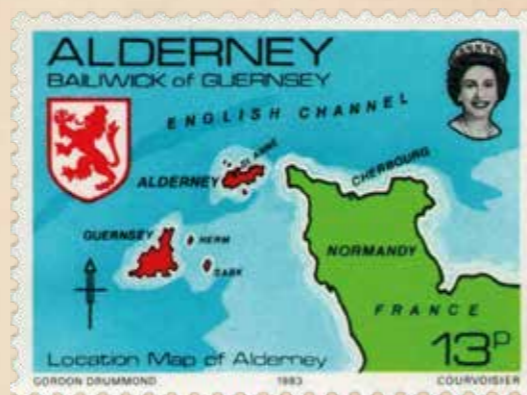
¹⁸ Origny to starożytna nazwa wyspy Alderney.

¹⁹ Bonnard B., *Alderney's Armorial Bearings*, „Report and Transactions of La Societé Guernesiaise”, 1994, nr. 4, s. 795–798.

Herb wyspy Alderney

Oficjalnie herb wyspy Alderney ustanowił w grudniu 1906 roku król angielski Edward VII. Został on potwierdzony dekretem (*Royal Warrant*), przez Elżbietę II 20 grudnia 1993 r. Jest nim w polu zielonym złoty lew w koronie z czerwonym orzędem i językiem, trzymający w prawej łapie gałązkę żarnowca. Od rośliny tej, znanej pod łacińską nazwą *planta genista* utworzono nazwę dynastii Plantagenetów, z której pochodzili królowie Anglii w latach 1154 – 1399.

Herb wyspy Alderney na znaczku pocztowym

Wydany w 1983 r. znaczek pocztowy z herbem wyspy Alderney, autorstwa Gordona Drummonda, ma nominalną wartość 13 pensów.

Flaga wyspy Alderney

Flaga wyspy Alderney, używana wyłącznie na lądzie, została wprowadzona w grudniu 1906 roku przez króla angielskiego Edwarda VII²⁰. Ma ona biały płat z czer-

wonym krzyżem św. Jerzego o szerokości ramion równej jednej piątej szerokości flagi. Pośrodku krzyża umieszczono emblemat o barwie zielonej, w złotym barokowym kartuszu, na którym widnieje lew wspięty złoty w koronie królewskiej, z orzędem i językiem czerwonym, trzymający w prawicy ciemnozielony liść²¹. Flaga Alderney jest ekspozowana tylko na budynkach.

Bandera urzędowa wyspy Alderney

Bandera ta została wprowadzona królewskim dekretem (*Royal Warrant*) z dnia 15 sierpnia 2007 roku i jest przeznaczona do użytku przez oficjalną flotę wyspy Alderney. Jest to brytyjska bandera niebieska (*British Blue Ensign*) z herbem wyspy w środku swobodnej części płata. Wysokość herbu na fladze ma prawie połowę szerokości flagi²².

Flaga wicegubernatora wyspy Alderney

Flaga została prawdopodobnie wprowadzona w 1906 roku²³. Jest to brytyjska flaga o proporcjach 1 : 2, w środku której znajduje się biała, okrągła tarcza otoczona zielonym wieńcem laurowym, z czerwonymi owocami, przewiązany jasnoniebieską wstążką. Tarcza ma średnicę równą 4/9 szerokości flagi. W środku tarczy znajduje się emblemat wyspy Alderney, taki jak widnieje na omówionej wcześniej fladze. Emblemat ten pochodzi z pieczęci wprowadzonej w 1745 roku²⁴.

²⁰ Poels J., *Handbuch Flaggen*, Erfstadt 2006, s. 226.

²¹ Hesmer K., *Flaggen und Wappen der Welt*, Gütersloh 1992, s. 59–60

²² Royal Warrant, Ministry of Defence, 15 Sierpnia 2007 r. Kopie rozporządzenia zawierające opis kolorów w archiwum autora.

²³ Oberkommando der Kriegsmarine: *Marine Dienstvorschrift Nr. 377* „Flaggenbuch”, Berlin 1939, s. 73.

²⁴ Bonnard B., *Alderney's Armorial Bearings*; „Report and Transactions of La Societé Guernesiaise”, 1994, nr 4, s. 795–798.

Sark

Wyspa Sark, dependencja Baliwatu Guernsey, ma powierzchnię 5,5 km² i w 2002 r. miała około 200 mieszkańców. Wyspa składa się z dwóch części – Duże i Małe Sark – połączonych ze sobą wąską, szeroką na zaledwie 9 stóp (274,32 cm) drogą nad wysokimi klifami. Stolicą wyspy jest La Colinette.

Pierwsze zapiski o wyspie Sark pochodzą z 1040 roku, kiedy to książę Normandii Wilhelm Zdobywca, подарował ją klasztorowi Mont Saint Michel. Od 1204 roku wyspa Sark należała do korony brytyjskiej. Wyspa była wykorzystywana jako baza operacyjna angielskiego pirata Eustace de Monka, który był w służbie angielskiego króla Jana bez ziemi. W XV wieku była niezamieszka, stając jedynie schronienie dla piratów. W 1549 r. opanowali ją Francuzi. Potem krótko władał tam flamandzki pirat, a następnie cesarz Karol V i ponownie Francja. W 1558 r. ponownie znalazła się w rękach angielskich.

Herb wyspy Sark

Również w herbie wyspy Sark widzimy nawiązanie do średniowiecznego księstwa Normandii. Herb ten jest używany co najmniej od 200 lat²⁵. Ma w polu czerwonym dwa żółte (złote) lwy w słup, z niebieskim językiem i niebieskimi pazurami, jest więc identyczny z herbem księstwa Normandii, używanym najprawdopodobniej już przez Wilhelma Zdobywcę. Symbolizują one Normandię i Księstwo Maine.

Flaga wyspy Sark

²⁵ Bonnard B., *Alderney's Armorial Bearings*; „Report and Transactions of La Societé Guernesiaise”, 1994, nr 4, s. 795–798.

Flaga wyspy Sark to biały płat o proporcjach 1 : 2 z czerwonym krzyżem św. Jerzego o ramionach o szerokości 1/5 szerokości płata i czerwonym kantonem, w którym widnieją dwa żółte lwy z niebieskimi pazurami i niebieskim językiem.

W 1994 roku odnaleziono w archiwach wyspy Sark (*Société Sercquiais*) korespondencję związaną z pochodzeniem flagi. Zaprojektował ją w 1938 r. Herbert Pitt z Flag Circle, który był poprzednikiem dzisiejszego brytyjskiego Flag Institute²⁶.

Chorągiew seniora wyspy Sark

Chorągiew seniora ma proporcje 5 : 6. Na czerwonym płacie widnieją dwa żółte kroczące lwy z niebieskimi pazurami i niebieskim językiem. Trzy boki chorągwi mają czerwono-żółte obramowanie. Chorągiew wprowadzono przed 1991 r.²⁷ Senior używa jej na swoim samochodzie.

Znaczek pocztowy z roku 1980 z flagą linii żeglujowej wyspy Sark

Znaczek ten został wydany przez dyrekcję linii żeglujowej wyspy Sark (The Isle of Sark Shipping Company Ltd) w roku 1980. Na znaczkach jest flaga tej linii. Ma trzy pasy poziome w kolorach żółtym, czarnym i żółtym, z dwoma żółtymi lwami na środku czarnego pasa.

Flaga linii żeglujowej wyspy Sark
(The Isle of Sark Shipping Company Ltd)

26 *Ta scaptered Isle - Part 1 „Flagmaster”,* Chester 2000, nr 009, s. 9.

27 *Seigneur of Sark – New Personal Banner, „Flagmaster”,* Chester 1991, nr 069, s. 11.

Herm

Wyspa Herm znajduje się mniej więcej w połowie drogi między wyspami Guernsey i Sark (32 km od francuskiego wybrzeża, 32 km od Jersey i 5 km na wschód od Guernsey). Wyspa ma 2,5 km długości i niecały 1 km szerokości. Jej powierzchnia wynosi 2 km². W 2002 r. mieszkało tam 60 osób²⁸.

Wyspa była zamieszkała już w czasach prehistorycznych, o czym świadczą znajdujące się na niej neolityczne grobowce. Pierwsza wzmianka o mieszkańcach Herm, którymi byli mnisi, pochodzi z VI wieku. Nazwa wyspy wywodzi się od angielskiego słowa *hermit* (pustelnik). Ale istnieje również alternatywne wytłumaczenie, zgodnie z którym, słowo „Herm” pochodzi od normańskiego „erm” oznaczającego „rękę”, bo taki kształt ma wyspa. Od 933 r. Herm i inne okoliczne wyspy należały do księcia Normandii.

Herb wyspy Herm

Herb wyspy Herm pochodzi z 1953 r.²⁹, a jego autorem jest pastor S. T. Percival z wyspy Guernsey³⁰. Przedstawia on w polu błękitnym złoty pas w skos z trzema mnichami w czarnych szatach, między dwoma delfinami srebrnymi na niebieskim polu. Pod tarczą widnieją czerwona wstęga z białym napisem *Herm Island* (wyspa Herm). Barwa błękitna i delfiny symbolizują morze otaczające wyspę, a złoty reprezentuje wyspę Herm. Trzech mnichów odnosi się do faktu, że wyspa Herm została najprawdopodobniej po raz pierwszy skolonizowana przez mnichów benedyktyńskich z opactwa Mont Saint Michel w XI wieku. Inne źródło podaje jednak, że trzech mnichów to św. Magloire, św. Sampson i św. Helier, którzy chrystianizowali Wyspy Normandzkie między VI a IX wiekiem³¹. Później przez kilka stuleci wyspa Herm była zarządzana przez zakon augustianów.

28 Ostatni spis ludności wyspy odbył się właśnie w 2002 r.

29 *New Flags: Herm Island, „Flag Bulletin”* Winchester 1984, nr 108, s. 196–197.

30 *Island of Herm, „Flagmaster”,* Chester 1984, nr 043, s. 1.

31 Tamże, s. 1.

Herb wyspy Herm został przyjęty przez najemcę wyspy, majora P. Wooda³². Jest używany na papierze firmowym oraz na stronach tytułowych broszur promocyjnych. Herb pojawił się także na banknotach o nominale 1 funta w 1958 roku. Znajduje się również na ścianie domu pełniącego funkcję siedziby administracji wyspy.

Herb wyspy Herm na znaczku pocztowym z 1954 roku

Już wkrótce po przyjęciu herbu zostały wydane znaczki pocztowe z jego wizerunkiem w kolorze błękitnym.

Herb wyspy Herm na znaczku pocztowym z 1965 roku

Z okazji 20. rocznicy wyzwolenia wyspy spod okupacji niemieckiej został wydany znaczek z konturami wysp Baliwatu Guernsey oraz portretem Winstona Churchilla – brytyjskiego premiera z okresu II wojny światowej. Również na tym znaczku umieszczono czarno-biały wizerunek herbu wyspy.

32 www.flaggenlexikon.de/fgbherm.htm (dostęp 10.08.2018).

Herb wyspy Herm na naszywce odzieżowej

Przykładem barwnego herbu wyspy jest powyższa naszywka. Niestety oba delfiny mają na niej raczej kształt koników morskich.

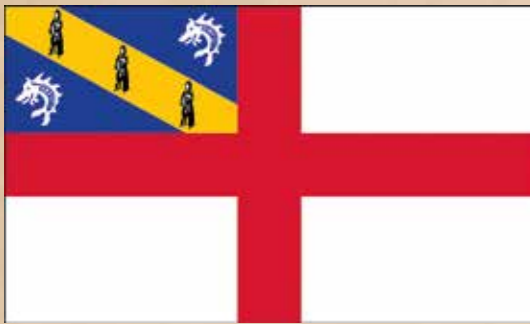
Herb wyspy Herm na kuponie o wartości 1 funta z 1958 roku

Herb wyspy widnieje również na wydanym dla turystów kuponie o wartości jednego funta brytyjskiego, którym można było płacić na wyspie. Na kuponie umieszczono także znaczek o wartości 6 pensów z herbem wyspy.

Flaga wyspy Herm z 1951 roku

Wprowadzona w 1951 r. flaga wyspy Herm miała płat niebieski o proporcjach 1 : 2 z herbem Baliwatu Guernsey w części czołowej i białym napisem HERM ISLAND pod tarczą.

Flaga wyspy Herm z 1984 roku

Obecna flaga wyspy Herm została przyjęta w 1984 roku. Jest to biały płat o proporcjach 3 : 5 z czerwonym krzyżem św. Jerzego o szerokości ramion równej 1/5 szerokości płata oraz kantonem przedstawiającym herb wyspy. Autorem flagi był William G. Crampton - prezes Flag Institute³³.

Flaga wyspy Herm na maszcie

Brecqhou

Na zachód od Sark znajduje się wyspa Brecqhou o powierzchni 30 hektarów. Obecnie na wyspie mieszka niewielu mieszkańców. Właściciel wyspy Brecqhou posiada miejsce w parlamencie wyspy Sark. Pochodzenie nazwy jest wyjaśnione w następujący sposób: *hou* w języku staro normandzkim pierwotnie było zapisywane jako *Holm* i oznaczało wyspę lub wysepkę. *Brekka* oznaczało skałę lub klif.

Wyspa od 1363 do 1681 r. była własnością rodziny La Marchant z Guernsey i nazywano ją wówczas *Lie de Marchands*. Od 1993 roku wyspa należy do bliźniaków Dawida i Fryderyka Barclay'ów, współzałożycieli gazety „The Scotsman”. Bracia posiadają również gazetę „Daily Telegraph”. Podobnie jak poprzedni posesor, wydają od roku 1999 własne znaczki pocztowe.

Właściciele wyspy nie godzą się z tym, że wyspa podlega wyspie Sark. Powołują się na dokument z roku 1565, w którym w opisie lenna nie wymieniono wyspy Brecqhou. Wprawdzie wyspa była od 1681 roku własno-

33 This Sceptered Isle - Part 1, „Flagmaster”, Chester 2000, nr 099, s. 9.

ścią seniora, lecz w 1929 roku została sprzedana. Po rozprawach sądowych w latach 1996-2000, w 2006 r. został powołany w parlamencie wyspy Sark komitet, aby rozwiązać problem Brecqhou (*Brecqhou Liaison SubCommittee*), który ma przyczynić się do wyjaśnienia tej kwestii.

Herb wyspy Brecqhou w latach 1969-1993

Herb wyspy Brecqhou został ustanowiony dekretem królewskim wydanym przez heroldię szkocką The Court of Lyon z dnia 23 listopada 1967 roku³⁴. Tarcza typu angielskiego używanego w latach 1750-1850³⁵ - jest dwukrotnie dzielona w pas. W polu pierwszym czerwonym są dwie białe mewy w pas, w polu drugim popielice, w polu trzecim złotym trzy liście koniczyny, zielone, w układzie (2, 1). Herb był wykorzystywany na oficjalnym papierze firmowym w kolorze³⁶, znaczkach pocztowych i monetach.

Herb wyspy Brecqhou na monecie

W 1970 r. amerykańska firma Franklin Mint wykonała próbki tej monety w ilości 150 sztuk. Moneta o średnicy 23,1 mm jest mosiężna i ma wagę 4,7 grama. Wartość 1 Brecqhou knacker widnieje na rewersie. Na awersie umieszczony został napis Isle of Brecqhou i herb wyspy.

34 Kopia dekretu o fladze i herbie (archiwum autora).

35 Neubecker O., *Heraldik*, Frankfurt, 1977, s. 76-77.

36 List L.J. Matchana z dnia 28 maja 1971 skierowany do Karla Fachingera (obecnie już nieżyjącego niemieckiego weksylologa).

Flaga wyspy Brecqhou w latach 1967-1993

Wzór flagi, używanej w latach 1967-1993, świadczy o zależności Brecqhou od wyspy Sark. Jest to w rzeczywistości flaga Sark z inaczej stylizowanymi lwami i herbem Brecqhou pod prawym ramieniem krzyża. Flaga została wprowadzona 23 listopada 1967 r.³⁷

Flaga wyspy Brecqhou na znaczkach pocztowych z 1969 roku

Seria tych znaczków pocztowych została wydana w dniu 30 września 1969 roku. Autorem rysunków było studio graficzne John Corah and Sons Ltd.

Herb wyspy Brecqhou od 1993 roku

Obecnym herbem wyspy Brecqhou jest herb jej właścicieli, czyli rodu Barclay. W polu błękitnym między dwoma krzyżami srebrnymi w pas i żaglowcem złotym krokiew blankowana złota. Labry niebiesko-złote, w klejnocie prawa dłoń trzymająca pióro złote. Nad nim biała wstęga podbita czerwienią z łacińską dewizą AUT AGERE AUT MORI (Działaj albo zgiń). Ponieważ właściciele są bliź-

37 Data podana w uprawnieniach flagi i herbu.

niakami, znakiem wyspy są dwa identyczne herby, opisane powyżej.

Flaga wyspy Brecqhou od 1993 roku

Obecna flaga wyspy Brecqhou, używana od 1993 roku, ma taki sam wzór jak poprzednia, z tym że pod prawym ramieniem krzyża umieszczono obecny znak, czyli dwa herby właścicieli. Podobnie jak flaga używana w latach 1967-1999, ma ona proporcje 1 : 2.

Flagi Wielkiej Brytanii i Brecqhou na zamku Brecqhou

Flaga Brecqhou, razem z flagą brytyjską powiewają na masztach wzniesionych na dachu zamku Brecqhou. Zaprojektowany został przez Quinlan'a Terry'ego. Zbudowany jest z granitowych ciosów o grubości ok. 90 cm. Koszt budowy szacuje się między 30 a 60 milionów funtów brytyjskich. Jednakże właściciele wyspy tam nie mieszkają, gdyż z powodów podatkowych rezydują w Monako.

Jethou

Ta mała wyspa znajduje się na zachód od wyspy Herm, oddziela je cieśnina o szerokości około pół kilometra. Jej powierzchnia wynosi 8 ha. Wyspa jest własnością prywatną i nie jest otwarta dla publiczności. Po raz pierwszy została wymieniona pod podaną przez Wikingów nazwą Keitholm. *Keith* znaczy miejsce hałasu, a *Holm* to wyspa. W roku 1028 wyspę otrzymał za swe zasługi admirał Restald od księcia Roberta Normandzkiego. Przed śmiercią admirał przekazał wyspę klasztorowi Mont Saint Michel.

W 1414 r. pod naciskiem Francji, mnisi musieli zrzec się prawa własności. Do 1717 roku, wyspa Jethou była bezpańska i stała się siedzibą piratów. Później bardzo często zmieniali się jej właściciele. Od 1995 roku wyspą zarządza parlament wyspy Guernsey, a dzierżawcą jest osoba prywatna.

Herb wyspy Jethou – wariant 1A

Nie wiadomo kiedy wprowadzono herb wyspy Jethou. Natomiast jest pewne, że doszło do tego przed 18 grudnia 1961 roku. W dniu tym herb pojawił się na kopercie z pierwszego dnia obiegu znaczka z królową brytyjską Elżbietą II o wartości trzech pensów. Rysunek herbu przedstawiono także w biuletynie sekcji flagowej towarzystwa heraldycznego³⁸. Jest to w polu srebrnym szara wieża na tle dwóch pasów falistych błękitnych ze złotym lwem kroczącym odwróconym w głowicy czerwonej. Pod tarczą umieszczono srebrną wstęgę z łacińską dewizą „VIRGILARE ET ADMONERE” (Obserwuj i ostrzegaj).

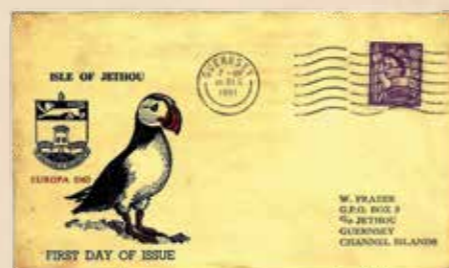
Herb wyspy Jethou – wariant 1B

Ta wersja herbu różni się od poprzedniej tym, że wieża jest złota i stoi na wzgórzu z zieloną drogą.

Herb wyspy Jethou – wariant 2

Herb w kolejnej wersji jest taki jak na znaczku pocztowym. Wieża jest złota i stoi na zielonym wzgórzu. Tarcza zwieńczona jest gałązką żarnowca. Ponieważ gałązka ta występuje w herbie na kopercie z pierwszego dnia obiegu i na znaczku pocztowym, można sądzić, że ta wersja jest poprawna.

Karta pocztowa z pierwszego dnia obiegu (FDC) z herbem wyspy Jethou

Karta pocztowa z pierwszego dnia obiegu z herbem wyspy Jethou z prawej strony i maskonurem zwyczajnym. Na znaczku z królową Elżbietą II w prawym górnym rogu herb Guernsey. Na stemplu widnieje data – 18 grudnia 1961 roku.

Znaczek pocztowy z herbem wyspy Jethou

Wspomniany wcześniej znaczek został wydany 2 października 1961 r. Widnieje na nim, z prawej strony, herb wyspy Jethou, a na środku na gałązce siedzi strzyżyk (ang. wren).

Flaga wyspy Jethou

Flaga wyspy Jethou ma wzór flagi wyspy Sark, z tym że pod prawym ramieniem krzyża umieszczono herb Jethou.

Lihou

Lihou jest niewielką wyspą o powierzchni 15,6 hektara. Leży na zachód od wyspy Guernsey i jest najbardziej na zachód wysuniętym punktem Wysp Normandzkich. Wyspa ta została kupiona przez rząd Guernsey w styczniu 1995 roku. Lihou jest połączona z wyspą Guernsey drogą na grobli. Należy do parafii św. Piotra (St. Pierre du Bois) z wyspy Guernsey.

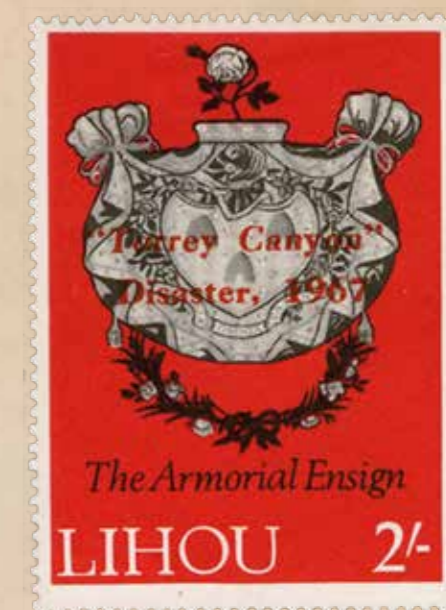
Do 1415 roku wyspa Lihou była pod kontrolą opactwa Mont Saint Michel. Potem, aż do czasów reformacji, władał nią Eton College. Jedyne dom na wyspie Lihou służy jako szkolny obiekt noclegowy, a także ośrodek edukacyjny.

Herb wyspy Lihou

Herbem Lihou są w polu błękitnym usianym srebrnymi gwiazdami trzy (w układzie 2, 1) złote ule. Tarczę wieńczy stalowy hełm. Wokół tarczy jest wieniec różany, a pod nim wstęga srebrna z dewizą INDUSTRIA OMNIA PATENT (Pracowitość wszystko pokonuje). Całość umieszczono na czerwonym płaszczu zwieńczonym złotoczarnym zawojem z czerwonymi różami. Pod płaszczem znajdują się skrzyżowane gałązki palmowe.

Jest to herb rodziny Le Leup z Normandii zatwierdzony 13 września 1744 roku. Nazwisko rodziny stopniowo zmieniło się na Lihou i dlatego herb jest używany przez wyspę Lihou³⁹.

Znaczek pocztowy z herbem wyspy Lihou

Znaczek pocztowy z herbem wyspy Lihou był wydawany w latach 1961-1970. Warto zauważyć, że zamiast gałązek palmy, pod płaszczem umieszczono gałązki róży.

Flaga wyspy Lihou

Flaga została wprowadzona 6 września 2012 roku. Pas w lewy skos rozdziela flagę na trzy części. W kantonie trójkątnego pola czerwonego jest żółty krzyż Guernsey, dolny trójkąt jest czarny, a na białym pasie jest kontur wyspy Lihou. Krzyż symbolizuje przynależność wyspy do baliwatu Guernsey.

38 Heraldry Society Flag Section Newsletter”, 1969, FSN 3, s. 7–8.

39 Wootton A., *Lihou, the Holy Island, Guernsey, Channel Islands* 1963.

Bibliografia:

Źródła drukowane:

Orders in Council 1985, St. Peter's Port 1985, str. 87.
Royal Warrant, 10.12.1980.
Royal Warrant, 30.04.1985.
Royal Warrant, The Armorial Bearings of the States of Alderney, 20. prosince 1993.
Royal Warrant, Ministry of Defence, 15.08. 2007.

Opracowania:

Allard H., *Nieuwe Hollandse Scheepsbow*, Amsterdam 1685.
Barracough E.M.C., *Flags of the World*, Londyn 1971.
Barracough E.M.C., Crampton W. G., *Flags of the World*, Londyn 1978.
Bayeux Tapestry [w:] *Encyclopedia Britannica*, Londyn 2000, s. 356.
Bedells J.H.B., *The Arms of Herm a Problem in Pseudo-Heraldry*, [w:] *The Coat of Arms*, t. 8, No. 64 (October 1965), s. 328–331.
Bertram G., *British Flags and Emblems*, Londyn 2004.
Bonnard Brian, *Alderney's Armorial Bearings*, [w:] *Report and Transactions of La Societe Guernesiaise*, 1994, nr 4, s. 795-798.
Bowles's Universal Display of the Naval Flags of All Nations, Londyn 1783.
Canadian Heritage: The Arms of Canada.
Crampton W.G., *Lesser known british flags*, „Flag Bulletin”, 1973, nr 2, s. 70.
Curtis C.S., *The Seals of the Royal Court of Guernsey*, [w:] *Transactions of La Societe Guernesiaise*, t. XIII, Part 3 (1939), s. 254.
„Heraldry Society Flag Section Newsletter”, nr FSN 3 (Autumn 1969), s. 7–8.
Dudziński P., *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997.
Hesmer K.H., *Flaggen und Wappen der Welt*, Gütersloh 1992.
Information Sources: UK Official Documents [w:] *FlagFax, A Flagmaster Supplement*, Series B, No. 6, „Flagmaster”, Chester 1996, nr 083.,
Island of Herm „Flagmaster”, Chester 1984, nr 043, s. 1.
Jersey 1982, Information Digest, St. Helier 1982/
Klimeš R. *Symboly britských korunních dependencí*, „Heraldika a genealogie”, Praga r. 42 (2009), nr 3–4, s. 115.
Le Pelley J., *The Flags of Guernsey and Jersey* [w:] *Transactions of the Societe Guernesiaise*, t. 1981, St. Peter Port, str. 99–101.
Liščák V., Fojtik P., *Státy a území světa*, Praga 1998.
Neubecker O., *Heraldik*, Frankfurt 1977.
New Flags: Bailiwick of Jersey „Flag Bulletin”, Winchester 1987, nr 98, s. 4.
New Flags: Herm Island, „Flag Bulletin”, Winchester 1984, nr 108, s. 196–197.
New Flags for Guernsey „Flagmaster”, Chester 1985, nr 047, s. 5.
Norie J.W., *Three Hundreds and Six Illustrations of the*

Maritime Flags of all Nations, Londyn 1848.
Oberkommando der Kriegsmarine: Marine Dienstvorschrift Nr. 377 „Flaggenbuch”, Berlin 1939.
Oswald Gert, *Lexikon der Heraldik*, Mannheim 1984.
Poels J., *Handbuch Flaggen*, Erfstadt 2006.
Poels J, *The cross we bear* „Guernsey Press”, 29. September 1999, s. 13.
Poels J, *A Red Ensign for the Falklands, a Blue Ensign for Jersey*, „Flagmaster”, Chester 1999, nr 93, s. 14.
Puttock A.G., *A Dictionary of Heraldry and related subjects*, Exeter 1985.
Recent Flags: Bailiwick of Guernsey, „Flag Bulletin”, Winchester 1990, nr 134, s. 34.
Rybot N.V.L. *Heraldry in the Channell Islands*, [w:] *Transactions of La Societe Guernesiaise*, , Part 2, 1928, s. 336.
Rybot N.V.L., *The Jersey Flag*, „The Evening Post of Jersey”, 9.6.1937.
Seigneur of Sark – New Personal Banner, „Flagmaster”, Chester 1991, nr 069, s. 11.
„Supplement au Billet d'Etat”, 1936, nr IV (29. April 1936), s. 235.
Tessier-Yandell J., *The Jersey Flag: Is there a case for a new one ?*, „Jersey Evening Post”, 25. January 1978, s. 26
The Channel Islands: An Historical Overview, „Flagmaster”, Chester 2008, nr 128, s. 6–7.
The Flag of the Island of Guernsey, „Flag Bulletin”, 1990, nr 134, s. 65.
The Guernsey Flag Investigation Committee: History of the Flag of Guernsey and the Arms of the Bailiwick „Billet d'Etat”, 1985, 13.03.1985, s. 231.
Guernsey Flag Investigation Committee: Symbols of Guernsey, „Flag Bulletin”, Winchester 1990, nr 134, s. 54.
This Sceptered Isle -Part 1, „Flagmaster”, Chester 2000, nr 099, s. 8.
Tupper F.B.: *Chronicles of Castle Coronet*, Guernsey 1851.
Wheeler-Holohan V., *A manual of flags, incorporating Flags of the world*, Londyn 1933.
Wotton P., *Lihou, the Holy Island*, Guernsey, Channel Islands 1963.
Znamierowski A., *Wielka księga heraldyki*, Warszawa 2008.

Roman Klimeš

SUMMARY

Bailiwick of Guernsey is located near the French coast of the English Channel and covers all Channel Islands apart from Jersey. The main islands are Guernsey, Alderney, Sark and Herm. Twelve parishes operate on them, and each one has a church built in the 11th century. The is-lands have their symbols: coats of arms and flags. They are placed on coins and stamps.

Roman Klimeš

Roman Klimeš (ur. 2.11.1948 r.) - wybitny niemiecki i światowy weksylog. Uehonorowany przez międzynarodową organizację weksylogiczną F.I.A.V. (Fédération Internationale Associations Vexillologique) tytułem *Fellow of the Federation* przy okazji 24. Międzynarodowego Kongresu Weksylogicznego w 2011 roku w Alexandrii (Viriginia, Stany Zjednoczone AP). Jego głównym zainteresowaniem weksylogicznym są flagi na terenie byłej Czechosłowacji i państw, które są jej następcami oraz państwa i ziemie bałtyckie, Antarktyda i symbole zależnych i autonomicznych terytoriów. Innymi jego tematami badawczymi są ustawy i uchwały o flagach, herbach i pieczęciach. Tylko spis tych przepisów obejmuje obecnie około 470 stron. Artykuły i studia weksylogiczne, heraldyczne i sfragistyczne pisze w języku polskim, czeskim, angielskim i niemieckim. Utrzymuje kontakty z kolegami z prawie całego świata. Jest autorem publikacji „Freie Stadt Danzig 1920-1939. Flaggen, Wappen und Siegel” (Wolne Miasto Gdańsk 1920-1939 Flagi, herby, pieczęcie) wydanej w roku 1997 przy okazji 1000-lecia miasta Gdańska.

Kalendarz na 2019 rok

Już po raz trzeci Polskie Towarzystwo Weksylogiczne wydało swój kalendarz. 2019 rok to jubileusz stulecia polskiej flagi i o tym pięknym wydarzeniu przez 365 dni niech przypomina to wydawnictwo.

“Lot orłów: wolontariat – aktywność – tożsamość”

...to tytuł projektu Zamojskiego Centrum Wolontariatu, który będzie realizowany do końca 2019 roku z merytorycznym i praktycznym udziałem Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego. Głównym celem projektu jest rozwój wolontariatu jako formy aktywności obywatelskiej poprzez wzmocnienie kompetencji społecznych i obywatelskich młodzieży szkolnej. Projekt i jego założenia są ściśle związane z obchodami 100 lecia odzyskania przez Polskę niepodległości i 100 lecia ustanowienia flagi państwowej Rzeczypospolitej. Beneficjenci „Lotu Orłów” już w pierwszej minucie 11 listopada 2018 r. przywitali Narodowe Święto Niepodległości uczestnicząc w X Jubileuszowym Rajdzie Nocnym harcerzy Hufca ZHP Zamość i przekazali ogień niepodległości. Odczytany został apel pamięci. Na zakończenie wydarzenia wręczono dyplomy a Marek Kwiecień, wiceprezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego uhonorował drużyny harcerskie Pakietem Flagowym RP z pismem premiera Rzeczypospolitej.

(foto: Nowy Kurier Zamojski)

W programie projektu “Lot orłów: wolontariat – aktywność – tożsamość” m.in.: warsztaty dot. budowania tożsamości i godności narodowej, inkubator młodzieżowych działań obywatelskich i wolontariat w działaniu: akcja „Kokarda”, „Podnosi, opuszcza, eksponuje”, „Kto Ty jesteś, Polak mały” i gala „Młodzi – Białą Czerwoną” oraz publikacja „Zamojskiego Kodeksu Flagowego” dla młodzieży.

(fot: Marek Kwiecień)

Marek Kwiecień

NOWOŚCI WYDAWNICZE

W najnowszym numerze 4(8) 2018 magazynu „Polska Zbrojna Historia” znajduje się m.in. artykuły Jarosława Pycha „Daj nam orły narodowe!” i Wojciecha Krajewskiego „Biało-czerwona szachownica”.

Wydawca: Adamigo Polska, Częstochowa
Liczba elementów: 80
Wymiary pudełka: 245 x 220 x 45 mm
Opis: Gra ADAMIGO MEMORY jest doskonałą grą towarzyską dla wszystkich lubiących dobrą zabawę w wesołym klimacie. Rozwija pamięć, uczy koncentracji, zbliża rodzinę i uprzyjemnia wolne chwile. Tym razem młody gracz ma okazję zapoznać się z wyglądem aż 40 flag różnych państw z całego świata. Nowe wydanie (wrzesień 2018) gry opisanej w 17 numerze Biuletynu „FLAGA”

Wydawca: Wydawnictwo „Wilga”, Warszawa
Wymiary pudełka: 314 x 225 x 42 mm
Opis: Pakiet Atlas Flag Świata zawiera atlas, plakat z mapą i puzzle.
Premiera: październik 2018.

Tytuł: Flagi świata. Zeszyt z naklejkami
Autor: Praca zbiorowa
Wydawca: Wydawnictwo Egmont Polska, Warszawa
Liczba stron: 32
Okładka: miękka
Format: 216 x 285 mm
Premiera: 27.02.2019
Konsultację weksylologiczną do polskiego wydania przeprowadził Krzysztof Jasieński.

Tytuł: Flagi świata
Autor: Iwona Czarkowska
Wydawca: Wydawnictwo Dragon, Bielsko-Biała
Liczba stron: 32
Okładka: twarda
Format: 206 x 283 mm
Premiera: 06.02.2019

FLAŻKA

CIEKAWOSTKI WEKSYLOLOGICZNE

CZY TAK BĘDZIE WYGLĄDAŁA POLSKA FLAGA PO ZMIANACH ?

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dużej tajemnicy prowadzi prace nad zmianą polskich symboli narodowych. Przyszłego wyglądu flagi nie konsultowano z naszym stowarzyszeniem. W Internecie można znaleźć przykłady radosnej twórczości różnych osób. Niektóre „flagi” są już używane. Oby poniższe przykłady tej twórczości nie były inspiracją dla ustawodawcy.

W jednym z e-sklepów można zakupić pocztówkę o nazwie „Polska Flaga i godło” i polecana jest inna pocztówka „Flaga i godło Niemiec”. Ten nasz biedny i mały orzełek to chyba zaraz ucieknie z tej pocztówki, a Maria Konopnicka i Władysław Bełza gdyby to zobaczyli to zeszliby na zawał serca. Nic tylko chwycić za flagkę.

IV IHW Conference on Heraldry and Vexillology
Cieszyn 6-8 September 2018
IV Konferencja IHW o Heraldyce i Weksylogii
Cieszyn 6-8 września 2018.

